

Plan för tillgänglighet och delaktighet

Dokumentnamn	Dokumenttyp	Fastställd	Beslutsinstans
Plan för tillgänglighet och delaktighet	Plan	2023-06-26	KF
Dokumentansvarig	Diarienummer	Reviderad	Giltig till
Kommunchefen	KS2022/337	--	--
Dokumentinformation	Syftet med dokumentet är att tydliggöra en kommundemensam strategi och handlingsplan med målet att Markaryds kommun ska vara tillgänglig och möjliggöra för alla invånare och besökare att vara delaktiga. Planen ska fungera som ett verktyg och handlingsplan med prioriterade mål och åtgärder för tillgänglighetsarbetet i kommunens nämnder, styrelser, kommunala bolag och verksamheter.		
Dokumentet gäller för	Markaryds kommun		

Innehåll

1. Inledning.....	4
1.1 Övergripande mål och syfte	4
1.2 Bakgrund.....	4
1.3 Begreppsförklaring	5
1.4 Nationella mål och inriktning för funktionshinderspolitiken.....	6
1.4.1 Fyra områden	6
1.4.2 Agenda 2030	6
1.5 Förvaltningsövergripande samordningsarbete	7
2. Målområden.....	8
2.1 Demokrati och jämlikhet	8
2.2 Social välfärd och trygghet	9
2.3 Samhällsplanering och infrastruktur	9
2.4 Information och kommunikation	10
2.5 Hälsa och livskvalitet	10
2.6 Utbildning och arbete	11
2.7 Upphandling och näringsliv	11
3. Handlingsplan, genomförande och uppföljning	12
3.1 Genomförande och uppföljning.....	12

1. Inledning

1.1 Övergripande mål och syfte

Syftet med planen för tillgänglighet och delaktighet, ”Ett Markaryd för alla – Tillsammans gör vi varandra bättre” är att tydliggöra en kommungemensam strategi och handlingsplan med målet att Markaryds kommun ska vara tillgänglig och möjliggöra för alla invånare och besökare att vara delaktiga. Planen ska fungera som ett verktyg och handlingsplan med prioriterade mål och åtgärder för tillgänglighetsarbetet i kommunens nämnder, styrelser, kommunala bolag och verksamheter.

1.2 Bakgrund

Markaryds vision ”Möjligheternas Markaryd – Tillsammans gör vi varandra bättre” innebär att vi vill vara en inkluderande kommun som alla ska känna sig välkommen till och en plats där man vill leva, bo och verka. Markaryds kommun ska vara en kommun som med de framtagna ledorden ”Engagemang, Tillit, Tillsammans” förenar frihet med gemenskap och socialt ansvarstagande, byggd på en etik och på värderingar som håller över tid. Goda relationer skapar vi tillsammans genom ett gott bemötande och respekt för varandra. Tillsammans bygger vi en samhällsgemenskap som präglas av tillit och tolerans. Förbättring kräver medvetna val och för att lyckas med denna resa är en av strategierna att stärka den sociala hållbarheten.

Kommunfullmäktige har fastställt följande övergripande mål för kommunens verksamheter: ”Samhörigheten och tryggheten ska öka hos alla som bor och verkar i Markaryds kommun”. Om vi lyckas med detta uppdrag kommer människor att vilja bo kvar i Markaryds kommun, fler kommer att vilja bli nya kommunmedborgare, våra företag kommer att utvecklas och fler verksamheter kommer att dras till kommunen. Här känner man sig delaktig och trygg.

Med samhällsgemenskap menar vi en miljö där vi kan möta människors olika behov och skeenden i livet oavsett kön, etnisk tillhörighet, religion, funktionsförmåga, ålder och utbildning. Alla ska efter sin förmåga och sina förutsättningar ges samma möjligheter.

Samhället består av en mångfald av människor. Alla människor är unika, med olika behov och förutsättningar, som kan förändras genom livets olika skiften. Skador, sjukdomar och ålder kan leda till en funktionsnedsättning, som kan bli ett funktionshinder om individen möter brister i en miljö eller verksamhet. Ett funktionshinder kan reduceras genom förändringar i samhället, något som denna plan med tillhörande handlingsprogram har som ambition att kunna medverka till.

Genom planen för tillgänglighet och delaktighet tar Markaryds kommun ett samlat grepp i ett arbete för ett samhälle som ska vara användbart och tillgängligt för alla. I handlingsprogrammet lyfts ett antal prioriterade områden och mål. Planen är en revidering av tidigare plan som gällde för perioden 2016–2019.

Det är av stor betydelse att kontinuerligt väva in tillgänglighets- och delaktighetsfrågorna som en naturlig del i samtliga förvaltningars ordinarie verksamheter. Beslut som fattas måste även ta hänsyn till människor med funktionsnedsättning och deras livsvillkor, tillsammans med alla människors varierande behov och förutsättningar.

1.3 Begreppsförklaring

Funktionsnedsättning är en begränsning av en persons av fysiska, psykiska eller intellektuella funktionsförmåga. Det är alltså något som en person har, inte något som en person är. Begränsningarna kan vara en följd av en skada eller en sjukdom som fanns vid födseln, har uppstått därefter eller kan förväntas uppstå. Funktionsnedsättningen kan vara av bestående eller övergående natur.

Funktionshinder är den begränsning en person med funktionsnedsättning upplever i relation till omgivningen. Ett funktionshinder uppstår därmed i mötet mellan människa och miljö. Det kan handla om allt från höga trösklar till attityder. Det är alltså miljön och omgivningen som är funktionshindrande.

Tillgänglighet handlar om hur samhället utformas. Ett tillgängligt samhälle är utformat så att så många som möjligt kan använda och ta del av det. Tillgänglighet innefattar, utöver den fysiska miljön, att på lika villkor som andra kunna få tillgång till information och kommunikation, samt att kunna använda produkter och tjänster.

Delaktighet handlar om att en person aktivt ska kunna medverka i och vara en del av samhället. Det innebär att i så hög utsträckning som möjligt kunna välja självständigt, fatta egna beslut och påverka sitt eget liv. Delaktighet förutsätter också att tjänster, produkter och miljöer är tillgängliga. Det gäller alla samhällets områden som exempelvis arbetsmarknaden, i skolan och i andra offentliga miljöer.

Funktionsrätt handlar om individens rättigheter i olika samhällssituationer. Fokus flyttas från hinder, tillgänglighet och särskilda lösningar till principen om mänskliga rättigheter och ett universellt utformat samhälle. Begreppet innefattar rätten att kunna fungera i olika situationer, oavsett funktionsnedsättning och oavsett vilka hinder som finns inom olika samhällsområden. Vi har alla rätt till en fungerande vård, en fungerande skola, ett fungerande arbetsliv och så vidare.

Universell utformning handlar om att skapa lösningar som fungerar för så många som möjligt redan från början. Då inkluderar vi fler och slipper göra anpassningar i efterhand. Många lösningar är utformade efter den norm som råder i samhället. Dessa lösningar fungerar bra för en begränsad grupp, samtidigt som de utgör hinder för andra. Inom universell utformning är utgångspunkten i stället att människor är olika med olika behov och förutsättningar. Genom att utgå från mångfalden i samhället kan vi skapa lösningar som fungerar för fler. Begreppen design för alla och universell design är två andra begrepp som används med ungefär samma innebörd som universell utformning.

1.4 Nationella mål och inriktning för funktionshinderspolitiken

Riksdagen antog 2017 ett nytt mål och en ny inriktning för funktionshinderspolitiken. Det nationella målet för funktionshinderspolitiken är att, med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som utgångspunkt, uppnå jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet för personer med funktionsnedsättning i ett samhälle med mångfald som grund. Målet ska bidra till ökad jämställdhet och till att barnrättsperspektivet ska beaktas.

1.4.1 Fyra områden

För att nå det nationella målet ska genomförandet inriktas mot fyra områden. Dessa är:

- Universell utformning
- Identifiera och åtgärda hinder i tillgängligheten
- Individuella stöd och insatser
- Åtgärda och motverka diskriminering

Dessa fyra områden är ömsesidigt beroende av varandra. Syftet är att de tillsammans ska bidra till ett tillgängligt och jämlikt samhälle oavsett funktionsförmåga.

Universell utformning innebär att samhället utformas med medvetenhet om den variation som finns i befolkningen. Samhället ska till största möjliga del kunna användas av alla. Genom att arbeta med universell utformning minskar riskerna att skapa nya brister i tillgängligheten. I takt med att vi identifierar och tar bort brister i samhället, kommer behovet av individuella stöd delvis att minska. För vissa personer kommer individuella stöd och lösningar däremot alltid att vara nödvändiga. Men det spelar ingen roll hur tillgängligt samhället är eller hur mycket individuella stöd som finns om en person utsätts för diskriminering på grund av funktionsnedsättning. Därför behöver icke-diskriminering genomsyra allt arbete. För att nå det funktionshinderspolitiska målet är det viktigt att arbeta med alla fyra områdena samtidigt.

Det är starkt uttalat i den svenska lagstiftningen att samhället ska göras tillgängligt och användbart för alla – oavsett funktionsförmåga. Det finns flera lagar, riktlinjer och föreskrifter som direkt berör arbetet med tillgänglighet. Exempel på dessa lagar är Arbetsmiljölagen, Diskrimineringslagen, Lagen om stöd och service, Plan- och bygglagen, Skollagen, Språklagen och Socialtjänstlagen. Boverkets föreskrifter och allmänna råd om Enkelt avhjälpna hinder samt Tillgänglighet på allmänna platser är gällande i arbetet med tillgänglighet. Lagen om tillgänglighet till digital offentlig service började gälla den 1 januari 2019 och i januari 2020 blev Barnkonventionen svensk lag.

1.4.2 Agenda 2030

Den övergripande principen för Agenda 2030 som FN:s generalförsamling antog 2015 är att ingen ska lämnas utanför. Agendan omfattar 17 globala mål och 169 delmål för hållbar utveckling. Hållbarhet omfattar tre dimensioner – miljömässig, social och ekonomisk hållbarhet. Agenda 2030 handlar bland annat om att minska ojämlikheter och orättvisor. Målen rör bland annat hälsa,

utbildning, arbete, jämlikhet, inkluderande samhällen, demokrati och globalt samarbete. Genom att införa universell utformning får offentliga, privata och civilsamhällets intressenter ett verktyg för att bidra till de globala målen för hållbarhet.

1.5 Förvaltningsövergripande samordningsarbete

Arbetet för att nå ett samhälle som präglas av hög tillgänglighet och stor delaktighet kommer att kräva beslut om insatser från kommunens samtliga förvaltningar, bolag och verksamheter. För ett framgångsrikt och lösningsfokuserat arbete krävs därför ett förvaltningsövergripande samordningsarbete under kommunstyrelsens ansvar. För en effektiv process i förändringsarbetet ska det finnas en ansvarig tjänsteperson (tillgänglighetssamordnare) för frågor rörande tillgänglighetsarbetet inom varje förvaltning. Dessa förväntas vara drivande för att genomföra åtgärderna i handlingsplanen. Arbetet samordnas och leds av kommunstyrelsens tillgänglighetssamordnare. Tillgänglighetssamordnaren rapporterar till kommunstyrelsen.

Rådet för funktionshinderfrågor (RFF) är ett organ för överläggningar, samråd och ömsesidig information mellan företrädare för handikapporganisationerna och Markaryds kommun. Rådet har inte några beslutsbefogenheter. Rådet är organisatoriskt knutet till kommunstyrelsen. Syftet med Rådet för funktionshinderfrågor är att ge inflytande i frågor som gäller funktionshindrade att kunna initiera nya frågor i kommunens nämnder gällande tillgänglighet och funktionsrätt, att vara remissorgan i de frågor som berör de funktionshindrade och som kommunen beslutar inhämta rådets synpunkter om, samt att vara ett forum för opinionsbildning och kunskapsspridning.

2. Målområden

Utgångspunkt för arbetet med tillgänglighet och delaktighet i Markaryds kommun är det nationella målet och inriktningen för funktionshinderspolitiken, som i sin tur grundar sig på FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Funktionshinderspolitiken spänner över ett brett område och berör samtliga verksamheter inom kommunen. För att få styrkraft i funktionshinderspolitiken har regeringen genom en styrtredning 2019 definierat sju prioriterade samhällsområden av särskild betydelse för att målet ska förverkligas, samt utöver dessa sju prioriterade frågor. Dessa sju områden med tillhörande frågor lägger, tillsammans med Markaryds vision, grunden för Markaryds kommuns målområden:

1. Demokrati och jämlikhet
2. Social välfärd och trygghet
3. Samhällsplanering och infrastruktur
4. Information och kommunikation
5. Hälsa och livskvalitet
6. Utbildning och arbete
7. Upphandling och näringsliv

2.1 Demokrati och jämlikhet

En levande demokrati kännetecknas av delaktighet, där möjligheterna till inflytande är jämlika. Deltagande i demokratins processer är en förutsättning för att kunna utöva inflytande över politiska beslut. Demokratiska processer måste utformas med hänsyn till mångfalden i befolkningen och utifrån människors olika behov och förutsättningar. Alla personer i Markaryds kommun ska garanteras sina politiska rättigheter. Jämlikhet och ickediskriminering är rättigheter och principer som utgör hörnstenar i alla konventioner. Alla människor är lika inför lagen och har lika rätt till lagens skydd och förmåner. Skäliga anpassningar ska tillhandahållas i de fall det är nödvändigt för att främja jämlikhet och avskaffa diskriminering. Särskilda åtgärder som är nödvändiga för att påskynda eller uppnå faktisk jämlikhet för personer med funktionsnedsättning ska inte betraktas som diskriminering.

I Markaryds kommun:

- ska den lokala demokratin vara tillgänglig för alla. Alla röstberättigade ska kunna rösta, ha politiska uppdrag och vara delaktiga i demokratiska processer mellan valen på jämlika villkor.
- ska val vara tillgängliga för alla. Det gäller dels den fysiska och kognitiva tillgängligheten till och i vallokalerna, dels möjligheten att ta del av informationen som omger valen.
- ska det finnas former för samråd och medskapande mellan kommunen, personer med funktionsnedsättning och funktionshindersorganisationer.
- ska vi arbeta aktivt med att öka medvetandet om människors olika förutsättningar och kunskap om allas lika rättigheter och värde, både hos invånarna och bland kommunens personal.

2.2 Social välfärd och trygghet

Alla invånare i Markaryds kommun har rätt att leva självständigt och kunna delta i samhället, ha en social trygghet och en tillfredställande levnadsstandard. Alla har rätt till respekt för sitt hem och familj och skydd för den personliga integriteten. För en del personer med funktionsnedsättning är individuella insatser som hjälpmedel, ledsagning, personlig assistans och god man grundläggande i vardagen. Social omsorg omfattar också många andra typer av insatser som inte riktar sig enbart till personer med olika typer av funktionsnedsättning. Det är viktigt att alla insatser fungerar även för personer med funktionsnedsättning, dvs. ett systematiskt arbete med tillgänglighetsaspekter inom hela socialtjänsten och övriga verksamheter för att säkra social välfärd och trygghet för målgruppen.

I Markaryds kommun:

- ska vi erbjuda individanpassat stöd i enlighet med lagstiftningen.
- ska barn, unga och vuxna få komma till tals och barnperspektivet stärkas i ärenden som gäller individuella stöd.
- ska vi uppmärksamma betydelsen av anhörigstöd och stöd kopplat till föräldraskap, liksom stöd till barn som har en förälder med funktionsnedsättning, syskon och närstående.
- ska vi verka för att stärka samverkan och samordning mellan kommunen, regionen och övriga myndigheter för att förbättra stödet till barn, ungdomar och vuxna med funktionsnedsättning och deras familjer.
- ska åtgärder med ett särskilt fokus på kvinnor och barn med funktionsnedsättning prioriteras. Dessa är i högre grad utsatta för flerfaldig diskriminering och utsatta för våld, skada eller övergrepp i högre grad än resten av befolkningen.

2.3 Samhällsplanering och infrastruktur

Ett tillgängligt samhälle är i största möjliga utsträckning universellt utformat och därmed åtkomligt och användbart för alla. Där kan människor vara självständiga individer, med lika möjligheter att delta.

I Markaryds kommun:

- ska vi vid nybyggnation, planera och bygga utifrån gällande standarder med fokus på från- och tillgänglighet. I arbetet ska verksamheternas kompetens inom socialnämndens samt utbildnings- och kulturnämndens ansvarsområde tas tillvara.
- ska vi se till att enkelt avhjälpna hinder i redan bebyggd miljö avhjälpas.
- ska vi vid större renoveringar, i redan bebyggd miljö, se över tillgängligheten.
- ska vi utforma samhället och infrastrukturen utifrån principen om universell utformning och tillgänglighet. Det som är nödvändiga anpassningar för vissa, är ofta till nytta för många fler.
- ska vi jobba med att säkerställa att bostäder och fysiska miljöer som byggs är i enlighet med gällande krav och standarder.
- ska vi, med fokus på tillgänglighet, arbeta målinriktat för att så många som möjligt ska kunna delta i samhället på lika villkor.

- ska vi sträva efter att främja ett gott samarbete med regionen och de aktörer som ansvarar för kollektivtrafiken där inte minst bytespunkterna har stor betydelse.

2.4 Information och kommunikation

Att kunna ta del av och tillgodogöra sig information bidrar till delaktighet och självständighet. Tillgängligheten handlar både om hur informationen förmedlas och att själva innehållet ska vara tillgängligt, användbart och begripligt – oavsett om det är muntlig eller skriftlig information eller vilka kanaler som används. Korrekt och tillgänglig kommunikation är en självklar del av god service och en förutsättning för demokrati.

I Markaryds kommun:

- ska vi arbeta för att information till och från kommunen är lättläst och tillgänglig för alla oavsett funktionsförmåga.
- ska särskilt beaktas att handläggning och beslut i ärenden som rör personer med funktionsnedsättning kommuniceras och informeras på ett sätt som är begripligt och tillgängligt för den beslutet gäller.
- ska vi erbjuda informationsmaterial i alternativa format för att passa olika målgrupper.
- ska digital teknik användas för att öka delaktigheten, självständigheten, aktiviteten och tryggheten för personer med funktionsnedsättning, bland annat inom vård och omsorg, i skolan och i arbetslivet. Inom vård och omsorg används ibland begreppet välfärdsteknik.

2.5 Hälsa och livskvalitet

Alla har rätt till bästa möjliga hälsa. Hälsa är en resurs för självständighet, självbestämmande och delaktighet. Utan god hälsa påverkas alla andra delar av livet. Att ha en aktiv fritid är betydelsefullt för människor i alla åldrar, både för att finna en mening med livet och för att uppleva glädje i sin livssituation. Inte minst för de människor som har det tufft i skolan eller som står långt ifrån arbetsmarknaden, kan fritiden vara oerhört betydelsefull. En aktiv fritid är särskilt viktigt för barn och unga, då fritiden är en arena för att frigöra sig och skapa sig en egen identitet och socialt nätverk. Barns rätt till fritid, kultur och lek slås fast i barnkonventionen och är en viktig aspekt i barns rätt till utveckling.

I Markaryds kommun:

- ska vi arbeta med riktade åtgärder för att öka tillgängligheten till kommunens kultur- och fritidsutbud för alla oavsett funktionsförmåga. Vi ska ha ett särskilt fokus på barn och unga.
- ska vi utveckla fritidsutbudet tillsammans med våra invånare och föreningsliv och testa olika former för medskapande för att möjliggöra full delaktighet.
- ska vi satsa särskilt på hälsofrämjande arbete och förebyggande åtgärder för att främja jämlik hälsa med fokus på olika gruppers behov och förutsättningar, exempelvis utifrån olika funktionsnedsättningar.
- ska vi använda föreningsstöd som ett verktyg för att stötta föreningar som jobbar med delaktighet.

2.6 Utbildning och arbete

Personer med funktionsnedsättning har rätt till utbildning och arbete på lika villkor. För att öka delaktigheten i skolan krävs ett strategiskt arbete dels med den generella tillgängligheten, dels med stöd till enskilda individer. Tillgång till arbete och egen försörjning är en avgörande faktor för personers levnadsvillkor. Som kommun har Markaryd dubbla roller; dels som utförare av välfärdstjänster som ska stötta och hjälpa medborgarna att få ett arbete, dels som en av kommunens största arbetsgivare. Det innebär att tillgänglighetsarbetet inom området arbete måste bedrivas både i förhållande till invånarna och gentemot anställda.

I Markaryds kommun:

- ska vi utveckla tillgängliga lärmiljöer som gör att alla barn och elever kan vara delaktiga.
- ska nödvändigt stöd ges för att alla ska kunna tillgodogöra sig utbildning och nå kunskapsmålen.
- ska elever med funktionsnedsättning få det stöd de behöver för att kunna nå kunskapsmålen och utveckla sina kunskaper, färdigheter och kompetenser, så långt som möjligt.
- ska vi utveckla rutiner och samarbete mellan pedagoger, skolenheter och skolhuvudmän för att samordna övergångar mellan stadier, skolor och skolformer och för att säkra undervisningens kvalitet och kontinuitet i anpassningar och särskilt stöd för elever med funktionsnedsättning.
- ska det finnas en väl fungerande samverkan mellan skolan och andra aktörer såsom habiliteringen och BUP. Skolan ska tidigt uppmärksamma behov av hjälpmedel eller tecken på ohälsa hos elever. Barnets bästa gäller!
- ska vi verka för ett hållbart, delaktigt och tillgängligt arbetsliv för att skapa varaktiga anställningar.
- ska vi arbeta för mångfald och bredd vid rekrytering.
- ska hinder som utestänger personer med funktionsnedsättning från kommunen som arbetsgivare identifieras och undanröjas, så att tillgängligheten på kommunens arbetsplatser ökar.
- ska vi arbeta aktivt med att underlätta övergång från biståndsbedömd sysselsättning till praktik och arbete.
- ska vi arbeta med aktiva åtgärder, ett förebyggande och främjande arbete, för att, utifrån diskrimineringsgrunderna, motverka diskriminering.

2.7 Upphandling och näringsliv

För att skapa ett tillgängligt samhälle krävs insatser från både offentliga och privata aktörer. Även civilsamhället med föreningar och intresseorganisationer spelar en viktig roll. Det är således inte en förflyttning vi som kommun kan åstadkomma själva. Därför behövs åtgärder för att stimulera näringslivet och andra aktörer att verka för tillgänglighet.

I Markaryds kommun:

- ska vi, där det är lämpligt, ställa krav på tillgänglighet och användbarhet vid upphandling av varor och tjänster med utgångspunkt i principen om universell utformning. Det innebär

att kravspecifikationerna i så stor utsträckning som möjligt ska ta hänsyn till samtliga tänkta användares olika behov och funktionsförmåga.

- ska vi använda upphandling som ett viktigt verktyg för att öka tillgängligheten och för att hitta tekniska, digitala och funktionella lösningar som kan skynda på utvecklingen mot ett mer tillgängligt samhälle. Utgångspunkter i funktionskrav i stället för teknisk specifikation och detaljkrav möjliggör nya innovationer och lösningar.
- ska vi ta vara på den lokala marknadens kunskap och kompetens genom att regelbundet bjuda in till dialog med näringslivet.

3. Handlingsplan, genomförande och uppföljning

3.1 Genomförande och uppföljning

Arbetet med demokrati och tillgänglighet är ett kontinuerligt pågående förbättringsarbete. Handlingsplanen ska vara ett levande dokument som inspirerar till en förflyttning i riktning mot en allt bättre kommun för alla som lever, bor och verkar här.

Nämnder och styrelser ansvarar för att genomföra och förverkliga planen. Detta görs inom ramen för ordinarie planering och uppföljning av verksamheten. Genom de sju målområdena i planen tydliggörs Markaryds kommuns inriktning för arbetet. Åtgärder inom de sju målområdena ska genomföras, dokumenteras och följas upp årligen.

Varje förvaltning ansvarar för att lämna in underlag för uppföljning av respektive förvaltnings/nämnds/styrelses arbete och genomförda åtgärder till kommunstyrelsens tillgänglighetssamordnare. Denne sammanställer sedan de redovisade underlagen och rapporterar sammanställningen till kommunfullmäktige varje år i samband med årsbokslutet.